

Centenari de Jaume Pla

Aquest 2014 que ara s'acaba s'ha celebrat el centenari de Jaume Pla. Organitzat per l'Associació d'Amics de Jaume Pla, ha consistit en un seguit d'exposicions i taules rodones a diferents localitats on l'artista va tenir una vinculació o altra: Rubí, Barcelona (Biblioteca de Catalunya, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Palau Antiguitats, Fundació Vila Casas), París (Universitat de la Sorbona), Tossa, el Vendrell, Torredembarra, Tarragona (Congrés internacional d'exlibris) i Argentona, i cada una de les exposicions ha estat diferent: feta a mida per la població que l'acollia i amb les peces que més s'hi adeien.

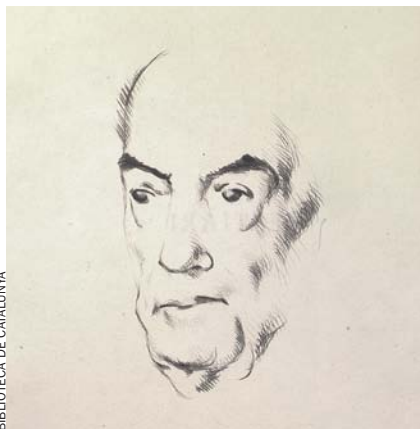
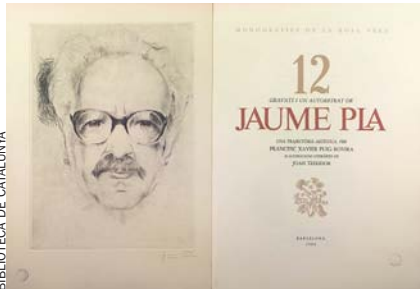
Jaume Pla i Pallejà (Rubí 1914-Barcelona 1995) va ser el gran gravador català del segle XX. Ell va reaprendre les tècniques del gravat, al marge de la formació acadèmica, de la més senzilla a la més complexa, i les va posar al servei de la creació artística, la il·lustració, la bibliofília i la pedagogia, netejant-les de les rutines conceptuals que el gravat havia acumulat en tant que tècnica auxiliar de les arts gràfiques. Es pot dir que Jaume Pla desplaçà el gravat català de l'àmbit professional virtuós, on havia quedat reclòs, al purament artístic.

Com artista, Pla va ser un pintor que s'inicià ja als anys trenta en l'estela de la generació del 1917, a què sempre es mantingué orgullosament fidel, però a la postguerra, després d'una participació especialment traumàtica en el conflicte, s'orientaria cap al gravat, on arribà a crear un estil personal, sobri i depurat, que té el seu zenit en els paisatges, sovint fets directament a burí –la tècnica més difícil–, amb els quals, a part de nombroses creacions autònomes, il·lustrà obres de Joan Fuster, Josep Maria Espinàs, Camilo José Cela o Miguel Delibes.

Ell mateix, a la postguerra, s'havia constituït en editor per promoure llibres bells i estampes, d'edició limitada, sota el segell "Rosa Vera", on comptà amb l'entusiasme del seu soci capitalista Víctor Maria d'Ymbert. Allà, a part d'edicions literàries amb gravats –de Joaquim Ruyra, Emili Vilanova, Carles Riba (amb

el qui tanmateix topà), Josep Carner–, les més antigues de les quals va fer

De dalt a baix, una fotografia de Jaume Pla, un monogràfic de l'any 1982 que inclou un autoretrat i un gravat de Josep Carner.

sortir amb data falsa dels anys 30 per enganyar la censura quan prohibia les edicions en català, va crear la seva sèrie de col·leccions on portà a gravar la majoria d'artistes catalans del seu temps, composicions que després –no abans– eren *il·lustrades* pels millors escriptors partint de la imatge. Era com una revenja personal davant de la pràctica habitual de posar els artistes plàstics al servei dels escriptors; aquí ell invertia els termes i eren els literats els qui havien d'esforçar-se a posar text adaptant-se a les obres d'art.

A part de la seva obra personal, com a artista i com a editor, Pla també col·laborà amb empreses editorials i artístiques iniciades per altres, especialment amb l'esmentat Cela, a través del qual mantingué una esplèndida col·laboració amb Pablo Picasso, de qui Pla produí llibres dels quals el mateix Picasso no havia abans ni imaginat les seves possibilitats.

Jaume Pla, a més, va ser un escriptor magnífic. Si al començament, de jove, havia fet de crític d'art, a la Terrassa d'abans de la guerra, després publicà textos ja clàssics sobre les tècniques del gravat, i monografies sobre *Els gravats de Xavier Nogués* (Rosa Vera, Barcelona 1960) i Francesc Domingo (Ausa, Sabadell 1992), però en la seva maduresa, d'ençà que col·laborà amb assaigs a la *Revista de Catalunya*, se li desvetllà una vocació literària, eminentment de caire retratístic i memorialístic, que es traduí en quatre volums excel·lents: *Famosos i oblidats* (La Campana, Barcelona 1999), *Memòria escrita* (Ed. de la Revista de Catalunya, Barcelona 1991), *De l'art i de l'artista - Dietari (1882-1991)* (Caixa de Sabadell / Edicions 62, Barcelona 1996) i, pòstumament, *La vida continua - Diaris de Jaume Pla (1928-1948)* (Universitat de Barcelona 2008). La qualitat de la seva prosa, viva, rica i directa, en un català autèntic, i de les seves meditacions personals i a contracorrent, li van valer el premi Sant Joan de Literatura Catalana del 1995 pel penúltim d'aquests títols.

francesc@francescfontbona.cat